

CVR-nr.: 20 76 68 16

Juni 2025

Standpunkt Konflikttramte områder

Akademiker
Pension

Dette standpunktspapir uddyber, hvordan AkademikerPension i praksis udmønter sin "Politik for ansvarlige investeringer", når det kommer til selskaber med aktiviteter i væbnede konflikter og konfliktramte områder.

AkademikerPension ønsker at tydeliggøre, at vi forventer, at selskaber i pensionskassens portefølje efterlever de internationalt anerkendte retningslinjer for ansvarlig virksomhedsadfærd fra FN og OECD samt den internationale humanitære folkeret i konfliktramte områder.

Hvis selskaber på vedvarende og grov vis overtræder disse normer, vil de blive udelukket fra AkademikerPensions investeringsunivers. Som med andre emner, vil AkademikerPension først forsøge at få selskaberne til at rette op gennem en aktiv ejerskabsindsats.

Definitioner

Konfliktramt område

Et "konfliktramt område" er et geografisk område – indenfor og/eller mellem stater – hvor der foregår en væbnet konflikt, hvor der er udpræget vold og hvor der er høj risiko for skade på mennesker. Besatte territorier betragtes som regel også som konfliktramte, da de ofte opfylder ét eller flere af disse kendetegn.

Væbnet konflikt

Definitionen af en "væbnet konflikt" under international ret er bred og omfatter både internationale konflikter mellem stater og konflikter internt i stater. Den omfatter også konflikter, hvor en eller flere parter ikke anerkender, at der er en konflikt. Konflikten skal dog – på et tidspunkt – have nået en vis intensitet. Det er ikke nok, at der blot er tale om sporadiske voldshandlinger, enkelte angreb eller kriminalitet.

Baggrund

Bestyrelsen i AkademikerPension har i den sidst reviderede "Politik for ansvarlige investeringer"¹ tydeliggjort, at stillingtagen til selskabers aktiviteter i konfliktramte områder og konfliktsituationer er en integreret del af AkademikerPensions indsats for at investere ansvarligt – og i tråd med de internationalt anerkendte retningslinjer for ansvarlig virksomhedsadfærd.

Lovligt at investere – som udgangspunkt

I langt de fleste tilfælde er det lovligt at investere i selskaber, der opererer i konfliktramte områder. Såfremt området er sanktionsbelagt eller investeringen i det enkelte selskab på anden vis er ulovlig, er det ikke lovligt at investere.

Dele af de enkelte selskabers forretninger kan dog være i strid med EU-retten eller national lov samt den internationale humanitære folkeret ("IHL"), herunder Genève-konventionerne. IHL rummer rettigheder såvel som pligter også for selskaber, men udelukker dog ikke per definition investeringer i selskaber med aktiviteter i konfliktramte områder.

I sjældne tilfælde kan også selskaber og virksomhedsledere, der fx medvirker til 'forbrydelser mod menneskeheden' blive retsforfulgt under national lovgivning i hjemlandet; også for forbrydelser begået i et andet land. Sager kan også blive rejst mod virksomhedsledere ved den Internationale Straffedomstol.

Ansaret rækker ud over loven

Hvorvidt en investering eller virksomhedsaktivitet er lovlig eller ej, er et vigtigt spørgsmål, men AkademikerPensions arbejde med ansvarlige investeringer rækker længere end lovgivningen.

AkademikerPensions politik tager også afsæt i blandt andet FN's Global Compact principper, der opstiller soft law-forventninger til virksomheder, der rækker ud over gældende lov.

I de senere år er det også blevet tydeligere, at der er soft law-forventninger, om at investorer og selskaber bør håndtere forretningsaktiviteter i konfliktsituationer, som led i at efterleve FN's og OECD's retningslinjer for ansvarlig virksomhedsadfærd og FN's Global Compacts

¹ AkademikerPensions "Politik for ansvarlige investeringer" (juni 2025) kan tilgås her: <https://akademikerpension.dk/ansvarlighed-politik/>

menneskeretsprincipper². Det følger af udmeldinger fra FN³, danske myndigheder⁴ og Folketinget⁵.

Virksomheders og investorers ansvar for menneskerettigheder

FN's konventioner - konkretiseret i blandt andet FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv (UNGP)⁶ - fremhæver, at:

"stater har pligt til at beskytte individers rettigheder", og "virksomheder har ansvar for at respektere menneskerettighederne"

Det bliver endvidere understreget, at "menneskerettighederne", som minimum, refererer til de internationalt anerkendte menneskerettigheder, der er udtrykt i FN's såkaldte "International Bill of Human Rights"⁷ og ILO's kernekonventioner for arbejdstagerrettigheder⁸. Virksomheders ansvar for at respektere menneskerettighederne gælder for alle virksomheder og investorer - uanset størrelse, branche eller geografiske placering.⁹ For at leve op til ansvaret skal virksomheder og investorer agere med såkaldt "nødvendig omhu" (på engelsk

"due diligence")¹⁰ passende til situationens udfordringer.

De centrale spørgsmål er, hvorvidt 1) en virksomhed (eller derigennem en investor) forårsager, bidrager til eller passivt er forbundet til overtrædelser af menneskerettighederne ("negative indvirkninger") - og 2) håndterer situationen på passende vis, det vil blandt andet sige proaktivt, effektivt og - om nødvendigt - ud fra en passende prioritering (se sidste afsnit).

Alle virksomheder og investorer - uagtet størrelse, branche og geografi - bør undgå at forårsage eller bidrage til negative indvirkninger på menneskerettighederne, og de skal adressere indvirkninger, når de opstår.

Virksomheder og investorer bør også forebygge og afhjælpe negative indvirkninger på menneskerettigheder, for eksempel hvor en investor - ikke selv har medvirket til eller forårsaget den negative indvirkning - blot er forbundet til den negative indvirkning via en kunde (fx en statslig myndighed) eller anden forretningsrelation¹¹ (se eksempel ovenfor).

² Global Compact og PRI (2010): https://www.unglobalcompact.org/docs/issues_doc/Peace_and_Business/Guidance_RB.pdf

³ FN's Højkommissariat for Menneskerettigheder (OHCHR), januar 2018: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22617&LangID=E>

⁴ "Vejledning om ansvarlige investeringer" fra Erhvervsstyrelsen, marts 2018: [Vejledning-om-ansvarlige-investeringer_Erhvervsstyrelsen2018_WA.pdf](https://www.ers.dk/~/media/Erhvervsstyrelsen/2018/WA.pdf)

⁵ Se folketingsvedtagelse d. 19. januar 2018: <https://www.ft.dk/samling/20171/vedtagelse/V30/index.htm>

⁶ Se UNGP princip 12.

⁷ FN's Verdenserklæring om menneskerettigheder (1948) og de to konventioner om hhv. civile og politiske rettigheder samt Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder (underskrevet i 1966, trådte i kraft i 1976).

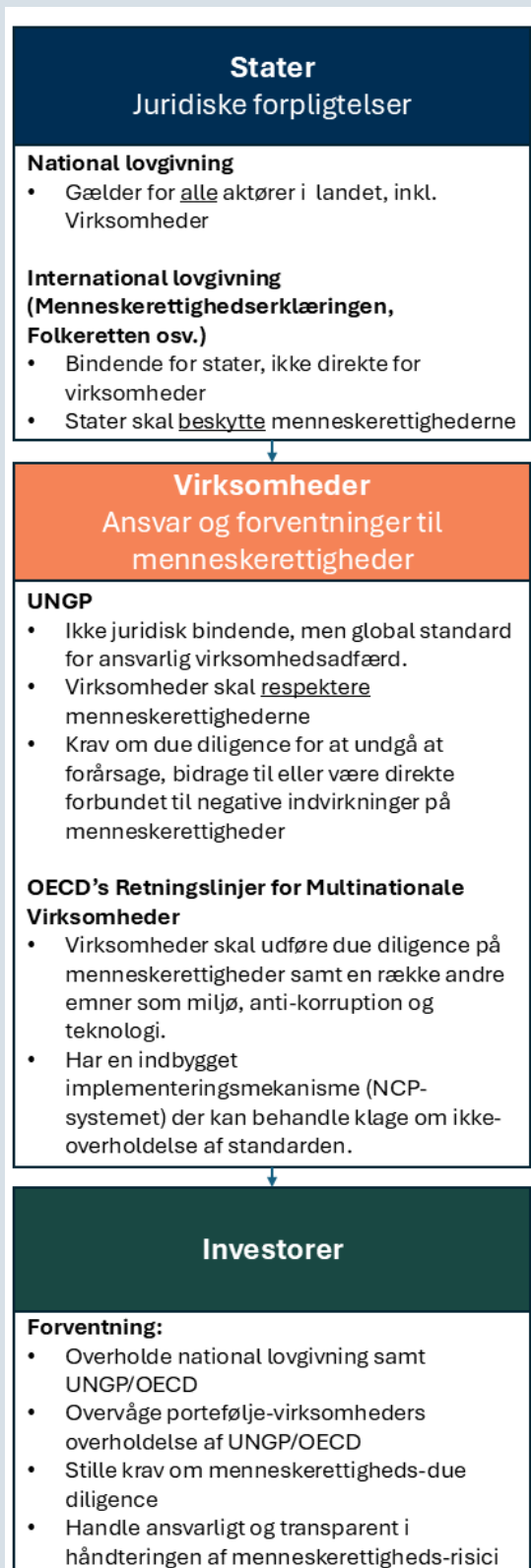
⁸ ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work (1998).

⁹ Se UNGP princip 11, kommentarerne.

¹⁰ Se "Vejledning om ansvarlige investeringer" fra Erhvervsstyrelsen, marts 2018, side 5-8: [Vejledning-om-ansvarlige-investeringer_Erhvervsstyrelsen2018_WA.pdf](https://www.ers.dk/~/media/Erhvervsstyrelsen/2018/WA.pdf)

¹¹ Ibid.

Figur 1 – Stater og virksomheders forpligtelser til menneskerettighederne

AkademikerPensions politik

Selskabers adfærd i konfliktsituationer og konfliktramte områder er et emne under afsnittet om menneskerettigheder i AkademikerPensions Politik for ansvarlige investeringer¹².

Fagområdet bliver overvåget af pensionskassens specialister inden for ansvarlige investeringer - med reference til AkademikerPensions Komité for ansvarlige investeringer.

AkademikerPension har vedtaget følgende ordlyd om konfliktramte områder i politikkens afsnit om menneskerettigheder¹³:

"Investeringerne skal også i væbnede konfliktsituationer og konfliktområder leve op til virksomheders ansvar for at respektere menneskerettighederne samt standarderne i den internationale humanitære folkeret."

AkademikerPension i tråd med internationale normer

Hvis en virksomhed har aktiviteter i et konfliktramt område, er risikoen for væsentlige overtrædelser af menneskerettigheder ofte høj. Det fremgår derfor af UNGP og OECD's retningslinjer, at virksomheder i konfliktsituationer - udover at agere med den fornødne omhu for at respektere menneskerettigheder - også skal respektere IHL:

" (...) in situations of armed conflict enterprises should respect the standards of international humanitarian law¹⁴."

AkademikerPension tilgår derfor konfliktramte områder ud fra to kriterier i tråd med de internationalt anerkendte normer på området:

- Selskaber skal leve op til deres ansvar for at respektere menneskerettighederne også i væbnede konfliktsituationer.
- Selskaber skal respektere standarderne i den internationale humanitære folkeret ("krigens regler", der blandt andet omfatter Genèvekonventionerne¹⁵).

¹² Se AkademikerPensions "Politik for ansvarlige investeringer", side 6.

¹³ Ibid.

¹⁴ Se UNGP princip 12, kommentarerne

¹⁵ <https://www.icrc.org/en/document/what-ihl>

Håndtering af overtrædelser

Som med øvrige potentielle overtrædelser af AkademikerPensions politik for ansvarlige investeringer, skal pensionskassen i første omgang gøre sin indflydelse gældende gennem aktivt ejerskab for at bringe overtrædelsen til ophør.

Screening

Screeninger laves på baggrund af data fra vores dataleverandører, rapporter og analyser fra bl.a. NGO'er og FN, herunder FN's liste over selskaber med aktiviteter i de israelske bosættelser.

AkademikerPensions forventninger til selskaber i konflikter

I 2022 offentliggjorde FN's Udviklingsprogram (UNDP) og FN's arbejdsgruppe for menneskerettigheder og erhvervsliv en ny vejledning om skærpet menneskerettigheds due diligence i konfliktområder¹⁶. Vejledningen bygger videre på principperne i FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhvervsliv og tydeliggør hvilke forventninger der følger af de internationale principper.

Vejledningen gentager, blandt andet, at virksomheders ansvar for at respektere menneskerettighederne også gælder i konfliktsituationer, herunder på besat territorium.

Vejledningen tydeliggør også, at ekstra "nødvendig omhu" er påkrævet for at undgå at bidrage til – eller blive direkte forbundet til negative indvirkninger på menneskerettighederne¹⁷.

Selskaber med aktiviteter i eller forbundet til konfliktsituationer bør, ifølge vejledningen, blandt andet:

- Gennemføre udvidede indvirkningsanalyser (såkaldt "enhanced due diligence") i forhold til menneskerettighederne og standarderne i den internationale humanitære folkeret.
- Virksomheder skal forstå den kontekst, de opererer i, og hvordan deres aktiviteter kan påvirke – eller blive påvirket af – den lokale konflikt. Dette inkluderer en analyse af de politiske, sociale og historiske forhold.
- Det er afgørende at engagere sig meningsfuldt med potentielt berørte personer og grupper – herunder udsatte og marginaliserede samfund.
- Virksomheder bør analysere, om de er direkte involveret i menneskerettighedskrænkelser, eller om de bidrager til eller er forbundet med krænkelser gennem deres forretningsforbindelser.
- Beslutninger om at fortsætte, suspendere eller forlade en aktivitet bør baseres på risiko for skade, muligheder for afbødning og den bredere kontekst.

¹⁶ <https://www.undp.org/publications/heightened-human-rights-due-diligence-business-conflict-affected-contexts-guide>

¹⁷ Ibid.

Eksempel: Vurdering af selskaber med tilknytning til bosættelser på besatte palæstinensiske områder

AkademikerPension foretager individuelle vurderinger af selskaber i konfliktramte områder med fokus på deres rolle og graden af involvering i konflikten. Vi benytter en række værktøjer, blandt andet screening, FN's liste over selskaber med aktiviteter i besatte områder, offentligt tilgængelige materialer, rapporter med mere. I den nærmere analyse vurderer vi, om selskabets ydelser eller produkter har en væsentlig betydning for bosættelsernes opretholdelse.

Derfor har AkademikerPension ekskluderet banker og infrastrukturselskaber, der yder direkte støtte til etablering og vedligeholdelse af bosættelser – f.eks. gennem bolig- og erhvervslån eller leverancer af byggematerialer og teknisk infrastruktur som elnet og transportlinjer.

AkademikerPension vil derfor løbende opdele selskaberne til behandling i tre puljer:

1. selskaber, der prioriteres først til øget aktiv ejerskabsindsats
2. selskaber, der ikke prioriteres først, og
3. selskaber, der indstilles til eksklusion efter nærmere vurdering og beslutning i AkademikerPensions Komité for ansvarlige investeringer (læs mere om Komitéen i AkademikerPensions 'Politik for ansvarlige investeringer', side 8).

I tråd med de internationale retningslinjer for ansvarlig virksomhedsadfærd kan alle typer adfærd - som er illustreret i pyramiden i figur 2 - være problematiske. Alle fire typer af adfærd kan derfor være emne for en aktiv ejerskabs-dialog, og de kan alle føre til eksklusioner, hvis selskaberne ikke evner eller ikke ønsker at rette op.

Når det er nødvendigt at prioritere, vil AkademikerPension prioritere indsatsen over for selskaber med adfærd i de tre øverste lag af pyramiden først.

Figur 2 - AkademikerPension vil prioritere indsatsen over for selskaber i de tre øverste lag af pyramiden højest.

Prioritering af indsatserne i AkademikerPension

I praksis kan det være vanskeligt at adressere alle negative indvirkninger, som en investor er forbundet til. Derfor er det, ifølge de internationale retningslinjer, tilladt at prioritere indsatsen.

Erhvervsstyrelsens vejledning om ansvarlige investeringer fremhæver, at:

"Prioritering af indsatsen bør tage udgangspunkt i den negative indvirknings omfang og alvor samt hvilke muligheder, der er for at stoppe eller afbøde konsekvenserne for berørte parter, og sikre genoprejsning for disse".

Det betyder, at det er muligt for AkademikerPension at iværksætte en systematisk indsats - uden at skulle håndtere alle selskabers forretninger og indvirkninger på menneskerettighederne i alle konfliktramte områder på én gang.

Eksklusion

AkademikerPension har i forbindelse offentliggørelsen af standpunktspapiret valgt at ekskludere en række navngivne selskaber med aktiviteter i konfliktramte områder.

AkademikerPension har også tidligere ekskluderet en række selskaber med problematiske aktiviteter i konfliktramte områder, alene fordi de er involveret i produktion af kontroversielle våben.

Begrundelsen for hver enkelt eksklusion fremgår af AkademikerPensions offentligt tilgængelige eksklusionsliste på akademikerpension.dk

Dialogen med selskaber om menneskerettigheder og aktiviteter i konfliktramte områder, er allerede en del af den dialog, som AkademikerPension fører med udvalgte selskaber.

.

AkademikerPension
Smakkedalen 8
2820 Gentofte
akademikerpension.dk

